

ELS ARXIUS PARROQUIALS, FONT D'INFORMACIÓ SÒCIO-SANITÀRIA DELS NOSTRES AVANTPASSATS

Lluís Sallés i Planas

Tot i que l'exploració dels registres parroquials ha estat majoritàriament reservada als estudis demogràfics, recentment s'ha anat perfilant una recerca, fins a cert punt complementària de l'anterior, centrada en els aspectes sanitaris. A partir d'un estudi local, aquest article esdevé una reflexió de les possibilitats que permet llur buidatge per a una història de la medicina catalana.

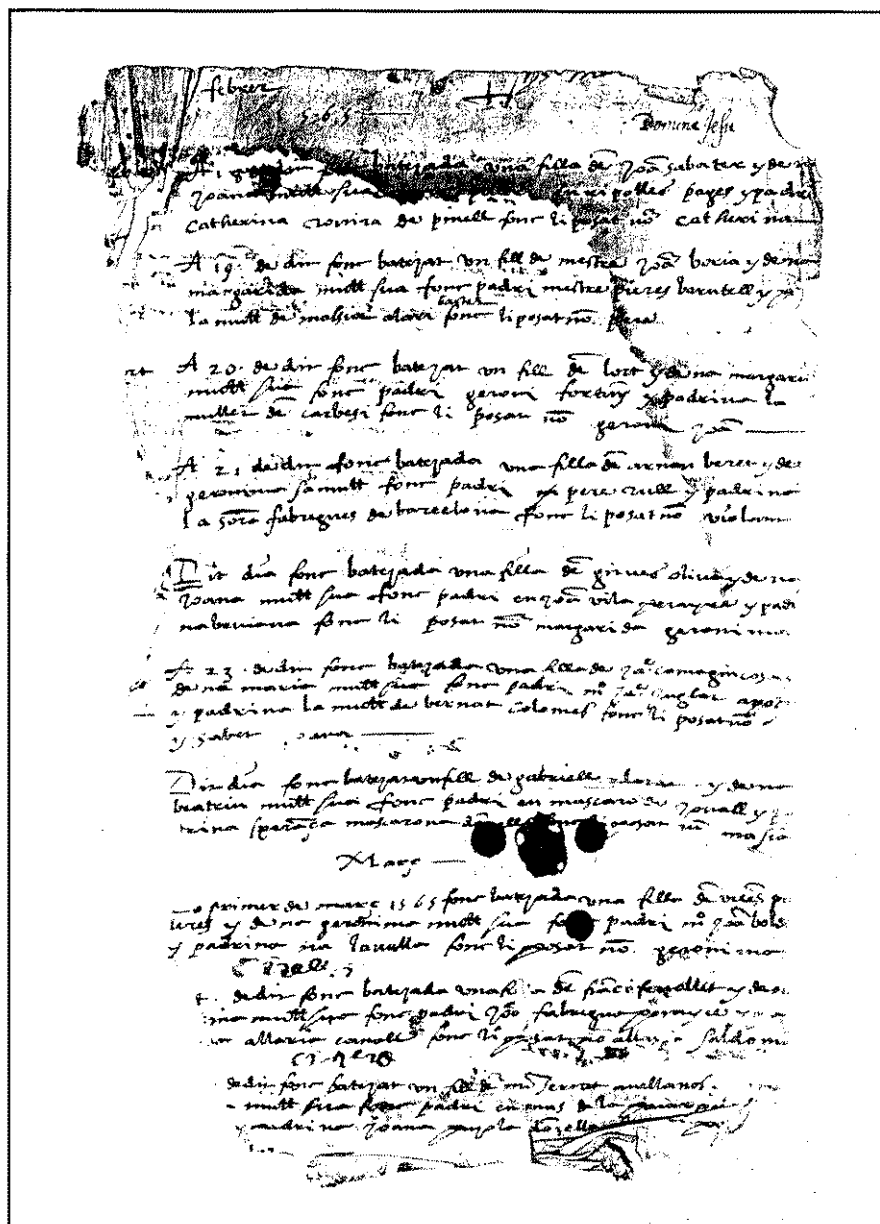
Amb aquesta comunicació voldria donar a conèixer la línia d'investigació que s'inicià a Catalunya

l'any 1983 amb la publicació del llibre titulat *Aspectes sanitaris de l'arxiu de Sant Joan de Lleida*, dels

doctors M. Camps i Clemente i M. Camps i Surroca, que demostrava l'interès que tenen els llibres de baptismes, casaments i defuncions que es conserven en una bona part dels arxius parroquials de les nostres viles i ciutats com a font òptima d'informació sobre els nostres avantpassats, perquè en ells, a diferència dels registres notariais, hi consta tota la població en algun dels moments més importants de la seva vida, com són el naixement i la paternitat, el casament o la mort. Aquestes inscripcions, fetes pels vicaris parroquials, es començaren a realitzar d'una manera sistemàtica a partir de l'any 1565 per una normativa del Concili de Trento, i fins a la instauració definitiva del Registre Civil, a partir de l'any 1870, són la principal font de dades sobre la població dels segles XVI, XVII i XVIII de què disposem en l'actualitat. Així, els arxius parroquials han estat i són la font dels més de 30 estudis realitzats fins ara sobre els seus aspectes sanitaris, la majoria dels quals són tesis doctorals, els quals ens estan proporcionant una valuosa informació d'uns segles bastant foscos i desconeguts de la medicina catalana com són els segles XVI, XVII i XVIII. En aquests primers 30 treballs realitzats ja es porten recollides 1.209.718 partides, de les quals 652.791 són baptismes, 134.214 són casaments i 422.713 són enterraments. Amb l'anàlisi d'aquestes partides s'han obtingut dades sobre 8.077 professionals sanitaris que treballaren i visqueren a les nostres viles i ciutats durant aquells segles, dels quals 1.805 eren metges, 3.179 cirurgians, 1.363 apotecaris, 449 llevadores, 851 adroguers, 266 manescals i 164 altres sanitaris.

També s'han recollit uns 3.000 casos de mortalitat de tipus mèdico-legal de molt interès per avaluar la violència social de l'Època Moderna a Catalunya. Com una mostra d'aquesta fructífera línia de treball — i alhora un exemple del plantejament global que s'ha seguit — faig un petit resum de la tesi doctoral que he realitzat sobre els «Aspectes sanitaris de l'Arxiu Parroquial de Solsona de l'any 1565 a l'any 1700.»

Primer full amb inscripcions del Llibre 1 de Baptismes i Òbits, on hi ha la primera referència a Jaume Jutglar, apotecari, el 23 de febrer de 1565.

Aquesta tesi està basada en l'estudi sistemàtic dels llibres de baptismes, casaments i enterraments de l'Arxiu Parroquial de Solsona, des dels primers registres que es feren a l'any 1565 fins a l'any 1700 inclòs, és a dir, gairebé un segle i mig d'història.

A partir dels 22.671 registres obtinguts en aquest estudi, dels quals 14.015 són baptismes, 6.244 enterraments i 2.412 casaments, un dels principals objectius ha estat el recull de totes les persones que vivien i exercien professions sanitàries a Solsona durant aquells anys: he trobat 133 persones, de les quals 44 són metges, 39 cirurgians, 32 apotecaris,

1 metge i apotecari, 12 llevadores, 2 canonges infermers, 2 adroguers i 1 manescal. Amb aquestes dades, i tenint en compte que a Solsona hi havia una població mitjana de 1.500 habitants durant aquell període, s'evidencia una bona cobertura sanitària de la ciutat en aquells anys, així com un adequat equilibri entre les diferents professions sanitàries; també és important l'existència de diverses nissagues familiars de sanitaris, com la dels Pallarès, entre els quals figuren apotecaris i algun metge, la dels Busquets (cirurgians) i la dels Miquel (metges), alhora que es demostra un important reconeixement social d'alguns metges, cirurgians i

apotecaris, per la gran quantitat d'actes cerimonials i apadrinaments en què apareixen i per ocupar càrrecs rellevants com el de batlle de la ciutat. Menció especial mereixen les llevadores ja que és l'única professió sanitària exercida per les dones en aquells temps, encara que no tenia cap tipus de regulació ni d'ensenyança reglamentada. Un altre dels objectius principals de la tesi és l'estudi de les causes de mort. Dissortadament, només estan ben documentades les causes de mort violenta, d'entre les quals he trobat 139 casos que representen el 2,22% del total d'enterraments i que es poden subdividir en homicidis o assassinats (50 casos), execucions de sentència (6), accidents (38, dels quals 6 són per accident de treball), per la guerra (37) i sense especificar (8).

Homicidis o assassinats: Matarelo o fou mort: 4 - Tir de pedrenyal (fins al 1630): 5 - Escopetades (a partir de 1637): 24 - Bandolers: 7 - Pedrada: 2 - Punyalades: 5 - Escopetades i pu-

nyalades: 1 - Degollament i punyalades: 1 - Enverinament: 1

Accidents: Caiguda: 11 - Ofegats per immersió: 9 - Incendi: 3 - Llamps: 3 - Colgats o esclafats per terra o pedres: 3 - Guitza d'animal: 2 - Menjar bolets verinosos: 1 - Fred: 1 - Enfonsament del sostre: 1 - Explosió de petards: 1 - Aixafament per un arbre que tallava: 1 - Dins d'un cup: 1 - Sense especificar el motiu: 1

Les morts d'origen natural es poden subdividir en les morts naturals sospitoses, sigui perquè han mort a la presó o sobtadament sense cap diagnòstic, havent-hi 110 casos o l'1,76% del total de morts; les morts naturals diagnosticades, en què com a mínim s'esmenta algun símptoma present en el moment de la mort, de les quals hi ha 108 casos o l'1,72% de totes les morts; i les morts naturals sense diagnosticar, que són el 94,28%, és a dir, la immensa majoria de les inscripcions dels llibres d'enterraments i, per tant, no es pot treure cap tipus de conclusió sobre

elles. A part és interessant valorar els pics de mortalitat pel seu probable origen epidèmic, com els de 1631 i 1652 deguts a la pesta, o pel seu origen bèl·lic, com el de 1655 a causa dels setges i enfrontaments militars que patí Solsona aquest any. Els morts a l'hospital (13%), com un indicador del grau de pobresa social, els infants nascuts amb perill de mort com una aproximació a la mortalitat perinatal, i els fills incògnits o abandonats (2,26%), com una dada demogràfica que també va lligada a guerres, misèries i epidèmies, són tres paràmetres més que són estudiats en la tesi. Per acabar aquesta comunicació, només vull remarcar que els arxius parroquials demostren ser una font molt fiable i, per tant, ideal per a recollir i estudiar el personal sanitari i les poques causes documentades de mort que tenim d'aquella època.

Lluís Sallés i Planas

Metge

Calculadores PONS, SA

Màquines d'escriure

Fotocopiadores

Enregistradores

Ordinadors

Faxs

Franquejadores

Caixes de cabals

Mobles d'oficina

Arxivadors

Prestatgeries

Cadires

Armaris de roba

Puigterrà de Dalt, 10

Telèfon 872 33 25

Fax 872 77 04

Ctra. de Vic, 52

Telèfon 873 99 20

08240 MANRESA